

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

"Τα έργα τέχνης μιλούν"

"Αν θέλεις να δεις από κοντά τα έργα τέχνης των μεγάλων πολιτισμών της εποχής του χαλκού, κάνε μια επίσκεψη στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Αν δεν είσαι βιαστικός και τους δείξεις ενδιαφέρον, είναι σίγουρο ότι τα αντικείμενα αυτά θα σου «μιλήσουν». Αν αφήσεις τη φαντασία σου ελεύθερη, μπορεί να ζωντανέψουν και να σου πουν την ιστορία τους."

Θα περιηγηθούμε στην αίθουσα 6 του κυκλαδικού πολιτισμού, που βρίσκεται στο ισόγειο δεξιά και θα παρατηρήσουμε τα έργα τέχνης των Κυκλαδιτών, τα γνωστά αγαλματίδια, που λέγονται **ειδώλια**. Κατόπιν, θα ανεβούμε στον 1^ο όροφο, στην αίθουσα της Θήρας (δηλ. της Σαντορίνης), που είναι ένα από τα σημαντικότερα Κυκλαδονήσια και θα ανακαλύψουμε διάφορα αντικείμενα της καθημερινής ζωής τους και της διακόσμησής τους.

Όταν κατεβούμε πάλι στο ισόγειο, θα περάσουμε μέσα από τις αίθουσες 4 και 3 του μυκηναϊκού πολιτισμού, για να εντοπίσουμε τα όπλα, τα αγγεία, τα κοσμήματα των πολεμοχαρών Μυκηναίων.

ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ ΟΤΙ ΤΑ ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΜΕΣΑ ΣΕ ΒΙΤΡΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΓΟΝΤΑΙ ΠΡΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΘΕ ΕΚΘΕΜΑ ΕΧΕΙ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΙΚΟ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΓΡΑΜΜΕΝΟΣ ΣΕ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟ ΚΑΡΤΕΛΛΑΚΙ.

Βρείτε στο χάρτη τη Θήρα, τη Φυλακωπή της Μήλου, την Κέρο.

Ο Κυκλαδικός πολιτισμός οδηγήθηκε στην παρακμή του μετά από μια μεγάλη φυσική καταστροφή, την **έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας**, γύρω στο 1650 π.Χ. Στο νησί τα πάντα καλύφθηκαν από την τέφρα...

ΣΤΑΣΗ 1: ΚΥΚΛΑΔΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (ισόγειο, αίθουσα 6)

Βρείτε τους μικρούς θησαυρούς που βρίσκονται κρυμμένοι στις προθήκες (= βιτρίνες) του μουσείου.

Θυμηθείτε πώς λέγονται τα αγάλματα των Κυκλαδιτών, από τι υλικό είναι φτιαγμένα και τι μέγεθος έχουν συνήθως.

1. Βρείτε **το μεγαλύτερο κυκλαδικό άγαλμα** και γράψτε τον αριθμό του:.....

Απαντήστε σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις:

α. Είναι άντρας ή γυναίκα;

β. Έχει τα χέρια διπλωμένα πάνω στο στήθος ή κάτω από το στήθος;

γ. Φαίνεται σαν να πατάει στις μύτες των ποδιών ή σαν να πατάει σταθερά στο έδαφος;

δ. Έχει μαλλιά;

ε. Έχει μάτια;

στ. Έχει στόμα;

ζ. Έχει φρύδια;

η. Τι ύψος έχει;

2. Βρείτε τον **αυλητή** και τον **αρπιστή**:

Ο όρθιος μουσικός είναι ο

Αριθμός εκθέματος:

Ο καθιστός μουσικός είναι ο

Αριθμός εκθέματος:

3.Βρείτε το **τηγανόσχημο αγγείο** με αριθμό 4974.

Σε τι θα μπορούσαν να το χρησιμοποιούν;

Πώς είναι διακοσμημένο στην εξωτερική του επιφάνεια;

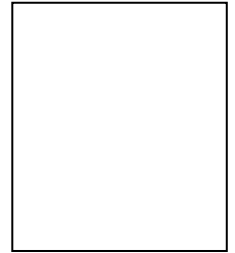
Από τι είναι φτιαγμένο;

Προσπάθησε να ζωγραφίσεις ένα:

4. Βρείτε ένα **πτύοσχημο** (με σχήμα φτυαριού) **ειδώλιο** και γράψτε τον αριθμό του:
5. Βρείτε ένα **βιολόσχημο** **ειδώλιο** (με σχήμα βιολιού) και γράψτε τον αριθμό του:
6. Βρείτε ένα ειδώλιο **με λυρόσχημο κεφάλι** (με σχήμα λύρας) και γράψτε τον αριθμό του:
7. Βρείτε ένα **ειδώλιο γωνιώδους τύπου** (με έντονες γωνίες, ιδίως στους ώμους) και γράψτε τον αριθμό του:

8.

Ζωγραφίστε ένα πτύοσχημο, ένα βιολόσχημο, ένα με λυρόσχημο κεφάλι κι ένα γωνιώδους τύπου ειδώλιο.

Τι σας θυμίζουν οι ζωγραφιές σας;

9. Βρείτε την **πήλινη μπανιέρα**. Αριθμός:.....

Θα μπορούσαμε να τη χρησιμοποιήσουμε και σήμερα ως μπανιέρα;

10. Βρείτε το έκθεμα που απεικονίζει **σκηνή ψαρέματος**. Αριθμός:

Τι είναι;

Σε τι πιστεύετε ότι θα μπορούσε να χρησιμεύει;

Τι συμβολίζουν οι κουκκίδες;

11. Βρείτε την **τοιχογραφία 5844**.

Τι απεικονίζει;

ΣΤΑΣΗ 2: ΚΥΚΛΑΔΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΤΗΣ ΘΗΡΑΣ

(1^{ος} όροφος)

1. Βρείτε την **τοιχογραφία των "Μικρών Πυγμάχων"**.

Ποιος θα μπορούσε να μένει στο δωμάτιο;

Ποιο χρώμα χρησιμοποίησε ο τεχνίτης για να ζωγραφίσει το πρόσωπο και το σώμα των δύο αγοριών;

Πώς είναι τα μαλλιά τους; Τι χρώμα έχει το κεφάλι τους και γιατί ;

Τι φορούν;

2. Δείτε την **τοιχογραφία με τις "Αντιλόπες"**. Πόσες είναι;

3. Βρείτε **το δωμάτιο της Άνοιξης**. Πώς το καταλάβατε;

4. Βρείτε **το κρεβάτι του σπιτιού**. Θα το παίρνατε για το δωμάτιό σας;

5. Βρείτε τα διάφορα **σκεύη οικιακής χρήσης**:

α. Το **τριβείο**, για να αλέθουν τα δημητριακά.

β. Μια **χύτρα**, για να μαγειρεύουν.

γ. Ένα **λυχνάρι**, για φωτισμό.

δ. Έναν **αμφορέα**, μεγάλο αγγείο με δύο λαβές, για αποθήκευση υγρών και καρπών.

ε. Μια **πρόχου**, κανάτα για νερό.

στ. Την **οφθαλμοπρόχου** (οφθαλμός=μάτι)

ζ. Τη **μαστοπρόχου** (μαστός=γυναικείο στήθος)

η. Μια **πυξίδα**, για φύλαξη κοσμημάτων (κοσμηματοθήκη)

θ. **Κύπελλα**, για να πίνουν.

6. Πώς πιστεύετε ότι σώθηκαν όλα αυτά τα αντικείμενα από την **έκρηξη του ηφαιστείου**;

ΣΤΑΣΗ 3: ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (ισόγειο, αίθουσες 4 και 3)

Βοηθητικές πληροφορίες: Ο Μυκηναϊκός πολιτισμός αναπτύχθηκε στον ελλαδικό χώρο μετά την κατάρρευση του μινωικού από το 1600 έως το 1100 π.Χ. Είναι κι αυτοί τολμηροί **θαλασσοπόροι**, σαν τους Μινωίτες, **έμποροι** σε μακρινές αγορές, επιδέξιοι **τεχνίτες**, μα πάνω απ' όλα είναι πάντοτε **έτοιμοι για πόλεμο**. Γι' αυτό και οχυρώνουν τις πόλεις τους με ισχυρά τείχη (**κυκλώπεια τείχη**). Ίδρυσαν βασιλεία στην Πελοπόννησο και την υπόλοιπη Στερεά Ελλάδα. Οι ηγεμόνες τους ζούσαν σε ανάκτορα χτισμένα στο πιο ψηλό σημείο της πόλης, την **ακρόπολη**, η οποία ήταν οχυρωμένη. Από εκεί διοικούσαν και έλεγχαν το εμπόριο, τη βιοτεχνία και την αγροτική παραγωγή της περιοχής τους. Είναι ο **κόσμος για τον οποίο μας μιλά ο Όμηρος**. Άλλωστε οι Αχαιοί θέλησαν να εξαπλωθούν και στη Μ. Ασία, γι' αυτό αποφάσισαν να κάνουν την Τρωική εκστρατεία, μετά την οποία όμως ο πολιτισμός τους παρακμάζει, γιατί άρχισαν να εξασθενούν από τους πολλούς πολέμους.

Ο αρχαιολόγος που έφερε στο φως τον μυκηναϊκό κόσμο, με τις ανασκαφές του στις Μυκήνες (απ' όπου και το όνομα του πολιτισμού) είναι ο **Ερρίκος Σλήμαν**.

Βρείτε στο χάρτη τις Μυκήνες, το Άργος, την Πύλο, την Αθήνα, την Ιωλκό.

Μέσα στις αίθουσες θα δείτε **τα κτερίσματα**, δηλαδή τα αντικείμενα που βρέθηκαν μέσα στους τάφους και ήταν αφιερωμένα στους νεκρούς, για να τους συνοδεύουν στον Κάτω Κόσμο. Αυτά μπορούσαν να είναι από όπλα έως κοσμήματα.

1. Κάνε μια βόλτα και μετά κατάγραψε **διάφορες κατηγορίες κτερισμάτων** που έβαζαν οι συγγενείς στον τάφο για να συντροφεύει το νεκρό στο τελευταίο του ταξίδι:

-
-
-
-
-
-
-
-
-

2. Βρείτε τρία **εγχειρίδια** (μαχαίρια σαν μικρά ξίφη) και παρατηρήστε τις παραστάσεις που έχουν στη λεπίδα.

Τι τους λείπει;

3. Βρείτε τρία διαφορετικά **ρुτά** (αγγεία με περίεργο σχήμα, κωνικό ή κεφαλής ζώου, ακόμη και υποδήματος, για την προσφορά υγρών στους θεούς). Γράψτε τον αριθμό εκθέματος του καθενός και τη μορφή του:

-
-
-

4. Βρες το πιο περίεργο **κράνος από δόντια αγριογούρουνου**.

Ποιος ο αριθμός του; Πώς λέγεται;

5. Βρείτε τη **γυναικεία κεφαλή** με αρ. 4575. Παρατηρήστε το πρόσωπό της. Με ποια σύγχρονη λέξη θα μπορούσαμε να αποδώσουμε το μακιγιάζ της;

6. Βρείτε την **τοιχογραφία της αρχαίας Μυκηναίας** (προθήκη 20)

Περιγράψτε τα ρούχα, τα μαλλιά, τα κοσμήματά της.

7. Βρείτε τον **κρατήρα** (μεγάλο δοχείο όπου αναμείγνυαν το κρασί με το νερό) με αριθμό 1426. Τι παράσταση έχει ζωγραφισμένη;

8. Βρείτε τη **μάσκα του Αγαμέμνονα**. Από τι ήταν φτιαγμένη; Σε τι χρησίμευε;

9. Είσαι έξω από την αίθουσα 4 του μυκηναϊκού πολιτισμού. Κοίταξε αριστερά σου. Θα δεις τι έβαζαν πάνω στους τάφους τους (ο τάφος λεγόταν **τύμβος**,

δηλαδή σωρός από χώμα, τεχνητός λόφος που σκέπαζε τον τάφο), για να λειτουργούν ως σήματα. Πώς λέγεται αυτό το σήμα;

Τώρα που τελείωσες την περιήγησή σου, βρες για ποια εκθέματα μιλούν τα παρακάτω αποσπάσματα του σχολικού σου βιβλίου:

ΚΥΚΛΑΔΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (αίθουσα 6)

1. "Έχετε ξαναδεί πιο κομψό γυναικείο ειδώλιο; Δεν φαντάζομαι. Ας αρχίσουμε απ' το κεφάλι μου. Ενώ είναι τριγωνικό, πάνω-πάνω στο μέτωπο κυρτώνει ελαφρά. Η μύτη μου λεπτή, μου δίνει μια παράξενη σοβαρότητα. Μυτερό είναι το πιγούνι μου, *μυτεροί και οι ώμοι μου*. Κι έπειτα από τις τόσες γωνίες έρχεται η αντίθεση. *Η παχουλή κοιλιά μου*. Ναι, καλά το καταλάβατε. Περιμένω μωρό. *Ακουμπώ τα χέρια πάνω της, σαν να θέλω να τα βάλω για προσκεφάλι του*. Νομίζω πως είμαι η πιο κομψή έγκυος γυναίκα που έχετε δει. Η μισή, από τη μέση και πάνω, είμαι σουβλερή και η άλλη μισή, από τη μέση και κάτω, είμαι όλο απαλές καμπύλες. Να το μυστικό του καλλιτέχνη. Να γιατί είμαι πασίγνωστη σ' όλο τον κόσμο."

Σ. Γιαλουράκη,

Τα κυκλαδικά ειδώλια ζωντανεύουν, σελ. 21

Έκθεμα:

2. "Είμαι από τους πρώτους μουσικούς του ελληνικού κόσμου. Είναι σίγουρο πως ο καλλιτέχνης που με έφτιαξε αγαπούσε τη ζωή. Κάθομαι αναπαυτικά σε μια θαυμάσια καρέκλα που μοιάζει με θρόνο. Με το κεφάλι γερμένο ελαφρά πίσω αποπνέω ζωντάνια και κέφι. Φαντάζεστε πόση προσπάθεια θα χρειαζόταν από τον καλλιτέχνη να φτιάξει εμένα, *την τριγωνική άρπα μου και το θρόνο μου με τόση μαστοριά και ευαισθησία!* Σκεφθείτε μόνο τα εργαλεία της εποχής και θα καταλάβετε."

Σ. Γιαλουράκη, Τα κυκλαδικά ειδώλια ζωντανεύουν, σελ. 25

Έκθεμα:

ΚΥΚΛΑΔΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΤΗΣ ΘΗΡΑΣ

1. "Στον τοίχο (του σπιτιού) ήταν ζωγραφισμένα δυο παιδιά. Δυο αγόρια που πάλευαν με τις γροθιές σφιγμένες. Το ένα έμοιαζε μεγαλύτερο κι ήταν στολισμένο με σκουλαρίκι κι άλλα κοσμήματα. Στο χέρι φορούσε χοντρό, μαύρο γάντι. Το άλλο, μικροκαμωμένο και χωρίς στολίδια, ήταν σαν αδερφάκι του πρώτου. Δε φορούσε γάντι, παρά πάλευε με τις γυμνές, μικρές γροθιές του πεισματικά σφιγμένες."

Ν. Τζώρτζογλου, Όταν οργίζεται η γη, σελ. 93

Έκθεμα:

2. "Σε άσπρο βάθος μαύροι, πρασινωποί και κίτρινοι βράχοι φάνταζαν κατάσπαρτοι από κόκκινους κρίνους. Σε μπουκέτα τρεις τρεις μαζί, ήταν άλλοι ολάνοιχτοι, άλλοι μισάνοιχτοι ακόμα κι οι πιότεροι σε μπουμπούκια που λες λικνίζοντανε στο αεράκι, πάνω στα χρυσά τους κοτσάνια. Τρεις στήμονες κι ένας ύπερος που τους ξεπερνούσε, φύτρωναν από το κάθε λουλούδι. Ανάμεσά τους μαυρογάλαζα χελιδόνια πετάριζαν ζευγαρωτά ή ξεμοναχιασμένα, σπαθίζοντας το λευκό βάθος με τα λιγνά τους κορμάκια. Ήτανε τόσο όμορφα [...] που θαρρούσες ότι η ίδια η άνοιξη γλίστρησε απ' την πορτούλα να φουντώσει στους τοίχους."

Εκθεμα:

ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

1. "Είμαι νέο παλικάρι, με βλέπεις άλλωστε, αμούστακο ακόμα, φτιαγμένο από ελεφαντόδοντο. Αυτό το σπάνιο υλικό το φέρναμε εμείς οι Μυκηναίοι από την Ανατολή. Ήταν βέβαια ακριβό πολύ, αλλά το ότι ήμασταν πλούσιος λαός δεν το κρύψαμε ποτέ! **Το κράνος μου το πρόσεξες; Δεν μοιάζει καθόλου μ' αυτό που βάζετε όταν οδηγείτε τις μοτοσυκλέτες σας.** Το δικό μου είναι φτιαγμένο από δέρμα και σκεπασμένο με δόντια αγριογούρουνου. Η στρατιωτική μου μαθητεία άρχισε από τότε που ήμουν ακόμα μικρός και θα κρατήσει ώσπου να γεράσω. Έτσι ήμασταν εμείς οι Μυκηναίοι. Πολεμιστές από την κούνια μας, που λέει ο λόγος."

Σ. Γιαλουράκη, *Χρυσές Μυκήνες*, σελ. 77-78

Εκθεμα:

2. " Ζωγραφίστηκα πριν από 3.300 χρόνια. Σου λέω τη χρονολογία για να καταλάβεις τη μεγάλη αξία μου. Η ομορφιά μου πέρασε ακόμα και τις Μινωίτισσες. Δεν βρίσκεις πως είμαι πιο όμορφη από την «Παριζιάνα», τη γνωστή μινωική τοιχογραφία; Ζωγραφίστηκα πάνω σε γαλάζιο φόντο κι έτσι αναδεικνύεται η ομορφιά μου. Είμαι γεροδεμένη, έχω πλούσια μαλλιά, που περνούν μπροστά από τ' αυτιά, στολισμένα με μια κορδέλα, λοξά μάτια, καμαρωτά φρύδια, φορώ όμορφα ρούχα και λεπτά κοσμήματα. Έχω γυρίσει το στήθος μπροστά για να καμαρώσεις και τα κοσμήματά μου! Μόνο το κεφάλι μου είναι στο πλάι. Το έκανα επίτηδες για να θαυμάσεις την αρχοντιά μου. Έτσι που γέρνω το κεφάλι είναι σαν να μην ξέρω ποιο περιδέραιο να διαλέξω."

Σ. Γιαλουράκη, *Χρυσές Μυκήνες*, σελ. 122-124 (με μικρές αλλαγές)

Εκθεμα:

3. "Είμαι ένα προσωπίο, μια μάσκα δηλαδή, που σκέπαζα το πρόσωπο κάποιου νεκρού βασιλιά. Είμαι σοβαρός και μυστηριώδης. Η ίσια μύτη μου είναι καθαρά ελληνική. Έχω γένια και μουστάκι, όπως έχουν και πολλοί σημερινοί Έλληνες. Τα μάτια μου είναι πολύ περίεργα, ανοιχτά και κλειστά συγχρόνως. Τα σφιγμένα μου χείλη και το δυνατό μου πιγούνι φανερώνουν τη θέληση του χαρακτήρα μου. Πριν με βάλουν στον τάφο, έντυσαν τον άγνωστο για σας βασιλιά με ένα πολύτιμο φόρεμα και με τοποθέτησαν πάνω στο πρόσωπό του. Μεγάλη τιμή για μένα δεν νομίζεις; Ο αρχαιολόγος Ερρίκος Σλήμαν, που με ανακάλυψε, μόλις με είδε ψιθύρισε ευτυχισμένος στη γυναίκα του: «Σοφία, ο Αγαμέμνονας!». Δεν είμαι βέβαια ο Αγαμέμνονας, γιατί ανήκω σε βασιλιά που έζησε πολλά χρόνια πριν από τον Τρωικό πόλεμο. Κολακεύομαι όμως να με φωνάζουν έτσι, γιατί ο Αγαμέμνονας ήταν πολύ σπουδαίος βασιλιάς."

Σ. Γιαλουράκη, *Χρυσές Μυκήνες*, σελ. 63-64 (με μικρές αλλαγές)

Εκθεμα: